

**AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
KOOPERATINIŲ BENDROVIŲ (KOOPERATYVŲ) ĮSTATYMO NR. I-164
3¹, 5, 10, 11, 14, 16, 16², 17, 18, 19 IR 20 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai.

Lietuvos Respublikos kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymo Nr. I-164 3¹, 5, 10, 11, 14, 16, 16², 17, 18, 19 ir 20 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas siekiant stiprinti žemės ūkio veiklos subjektų derybines galias ir didinti konkurencingumą, labiau įgalinant kooperatines bendroves (kooperatyvus), darant patrauklesnį naujų kooperatyvų steigimąsi ir kooperuotų narių skaičiaus didėjimą.

Ilgametė kooperatinių įmonių veiklos užsienio šalyse patirtis rodo, kad rinkos ekonomikos sąlygomis kooperatyvai ūkininkams teikia neabejotiną naudą. Kooperacija žemės ūkyje yra ypatingai svarbi smulkiųjų ūkininkų išlikimui ir jų veiklos konkurencingumo stiprinimui. Nors pastaraisiais metais Lietuvoje žemės ūkio kooperatyvų vaidmuo nuosekliai augo, į kooperatyvų veiklą įsitraukia jau ne tik smulkieji, bet ir vidutiniai bei stambieji ūkininkai, žemės ūkio bendrovės, stebimas poreikis tobulinti įstatymų nuostatas, kurios leistų toliau stiprinti kooperatyvus.

Priežastis rengti Įstatymo projektą lėmė poreikis tobulinti kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) veiklą, valdymą ir kontrolę, atsižvelgiant į praktikoje pasitaikančias problemas dėl kooperatinės bendrovės nario balsavimo teisės perleidimo tvarkos, galimybės nariui dalyvauti ir balsuoti elektroninėmis priemonėmis bei raštu, galimybės dividendams mokėti daugiau kaip 10 procentų pelno, pirmiausia naudoti atsargos (rezervinį) kapitalą ir išrinktų ar perrinktų valdybos narių veiklos pradžios. Taip pat, siekiant perduoti Žemės ūkio ministerijai nebūdingas vykdomas funkcijas, Įstatymo projekte numatyta, kad kooperatines bendroves (kooperatyvus) žemės ūkio kooperatinėmis bendrovėmis (kooperatyvais) pripažįsta valstybės įmonė Žemės ūkio duomenų centras, vadovaudamasis Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka. Pavedamos funkcijos yra susijusios su valstybės įmonės Žemės ūkio duomenų centro veiklos tikslais, kuriais siekiama įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka įgyvendinti valstybės socialinius ir politinius tikslus Žemės ūkio informacinės sistemos (ministerijos reguliavimo srities registrų, informacinių sistemų ir jų duomenų bazių visuma) srityje, siekti, kad žemės ūkio paskirties registrai ir informacinės sistemos efektyviai funkcionuotų, būtų įgyvendinta paramos žemės ūkiui ir kaimo plėtrai administravimo sistema, atitinkanti Europos Sąjungos reikalavimus, ir kaupti, apdoroti, teikti informaciją valstybės ir savivaldybių institucijoms, socialiniams partneriams, kitiems duomenų gavėjams bei siekti pelningos veiklos. Taip pat viena iš įmonės veiklos sričių yra administruoti

kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) pripažinimo žemės ūkio kooperatinėmis bendrovėmis (kooperatyvais) procedūras. Patikslintos nuostatos dėl finansinių ataskaitų audito, kai jos privalomos pagal Lietuvos Respublikos įmonių atskaitomybės įstatymą.

Pagrindiniai Įstatymo projekto tikslai:

- 1) sumažinti administracinę naštą kooperatyvams, kurie užsiima žemės ūkio veikla;
- 2) suteikti daugiau sprendimų laisvės kooperatyvų nariams sprendžiant kooperatyvų veiklos ir valdymo klausimus.

Pagrindiniai Įstatymo projekto uždaviniai – reglamentuoti kooperatinės bendrovės nario balsavimo teisės perleidimo tvarką, kurioje kooperatinės bendrovės narys turi teisę įstatuose nustatyta tvarka perleisti jam priklausančią balsavimo teisę kitam, su juo sudarydamas balsavimo teisės perleidimo sutartį, arba paprastos rašytinės formos įgaliojimu paskirti įgaliotinį, atstovausiantį jam narių susirinkime. Apibrėžti grynojo pelno dalies ir nuostolių skirstymo principą, numatant galimybes dividendams mokėti daugiau kaip 10 procentų pelno ir pirmiausia naudoti atsargos (rezervinį) kapitalą; įgyvendinti elektroninių ryšių priemonių naudojimą narių susirinkimuose bei praplėsti galimybes balsuoti raštu, reglamentuoti kooperatinės bendrovės valdybos veiklos pradžią.

Įstatymo projekto teisinis reguliavimas yra susijęs su kitais įstatymų projektais, ypač su Lietuvos Respublikos žemės ūkio, maisto ūkio ir kaimo plėtros įstatymo Nr. IX-987 4, 8, 10 ir 13 straipsnių pakeitimo įstatymu, kuriame taip pat siūloma įtvirtinti nuostatas dėl steigiamos naujos valstybės įmonės Žemės ūkio duomenų centro funkcijų. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Seimui pateiktas įstatymų projektų paketas, kuriais siūloma mažinti Žemės ūkio ministerijos valdymo srities valstybės įmonių skaičių, t. y. sujungti 3 valstybės įmones: valstybės įmonę Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centrą, valstybės įmonę Distancinių tyrimų ir geoinformatikos centrą „GIS-Centras“ ir valstybės įmonę Valstybės žemės fondą, su jų šiuo metu vykdomomis funkcijomis, ir šių 3 valstybės įmonių pagrindu įsteigti vieną naują valstybės įmonę Žemės ūkio duomenų centrą, tokiu būdu konsoliduojant jų funkcijas. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekte yra numatytas naujos valstybės įmonės pavadinimas. Remiantis teisėkūros efektyvumo ir sistemiškumo principais, Įstatymo įsigaliojimo laikas yra suderintas su siūlomu minėtų kitų įstatymų ir jų įgyvendinamųjų teisės aktų įsigaliojimo laiku. Įstatymo projekto įsigaliojimo terminas yra vėlesnis, lyginant su susijusių kitų projektų įsigaliojimo terminais.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai.

Siūlymus tobulinti įstatymų nuostatas yra išreiškę Lietuvos žemės ūkio kooperatyvų asociacija „Kooperacijos kelias“ ir kiti žemdirbiams atstovaujantys subjektai.

Įstatymo projekto nuostatos taip pat yra apsvarstytos darbo grupėje šalies kooperacijos būklei įvertinti ir pasiūlymams dėl veiklos gerinimo pateikti, patvirtintoje Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2019 m. vasario 22 d. įsakymu Nr. 3D-100 „Dėl darbo grupės šalies kooperacijos būklei įvertinti ir pasiūlymams dėl veiklos gerinimo pateikti“. Darbo grupė sudaryta pagal žemės ūkio ministro, vykdančią Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo planą, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. kovo 10 d. nutarimu Nr. 155 „Dėl Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“, 5.9.7 veiksmą.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai.

Įstatymo 3¹ straipsnio 5 dalyje numatyta, kad kooperatinės bendrovės (kooperatyvus) žemės ūkio kooperatinėmis bendrovėmis (kooperatyvais) pripažįsta Vyriausybės įgaliota institucija pagal valstybės įmonės Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro teikime pateiktą išvadą dėl pripažinimo ir įgalioja valstybės įmonę Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centrą išduoti pažymėjimą.

Įstatymo 3¹ straipsnio 6 dalyje numatyta, kad pripažinimą atliekanti Vyriausybės įgaliota institucija, gavusi valstybės įmonės Žemės ūkio informacijos ir kaimo verslo centro išvadą, kad kooperatinė bendrovė (kooperatyvas) yra pripažinta pagal pateiktus neteisingus duomenis arba neatitinka 3¹ straipsnyje nurodytų reikalavimų, priima sprendimą dėl suteikto pripažinimo žemės ūkio kooperatine bendrove (kooperatyvu) panaikinimo.

Įstatymo 11 straipsnio 1 dalies 2 punkte numatyta, kad kooperatinės bendrovės narys turi teisę įstatuose nustatyta tvarka perleisti jam priklausančią balsavimo teisę kitam kooperatinės bendrovės nariui (narių atstovui) ar trečiajam asmeniui arba paskirti įgaliotinį, atstovausiantį jam narių susirinkime. Kooperatinės bendrovės įstatuose turi būti nustatytas didžiausias vieno įgaliotinio galimų atstovauti narių skaičius.

Įstatymo 14 straipsnyje apibrėžtas tik grynojo pelno skirstymas.

Imperatyviai nustatyta, kad dividendams mokėti skiriama iki 10 procentų grynojo pelno.

Įstatymo 16 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta, kad kooperatinės bendrovės narių susirinkimas tvirtina audito įmonę tik kai revizijos komisija (revizorius) nesudaroma.

Įstatymo 16 straipsnio 11 dalies 9 punkte yra numatyta, kad kooperatinės bendrovės narių susirinkime balsuojama atviru balsavimu, išskyrus atvejus, kai slaptą balsavimą nustato šis

Įstatymas, kooperatinės bendrovės įstatai arba to reikalauja ne mažiau kaip 1/10 susirinkimo dalyvių sąraše užsiregistravusių kooperatinės bendrovės narių.

Įstatymo 17 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad valdybos narys, valdybos pirmininkas arba visa valdyba gali būti atšaukti arba gali atsistatydinti įstatuose numatyta tvarka kadencijai pasibaigus. Įgaliojimai atšaukti valdybai jos narius ar pirmininką suteikti kooperatinės bendrovės narių susirinkimui, o valdybos veiklos priežiūra numatyta stebėtojų tarybai.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama.

Įstatymo projekte numatoma, kad kooperatinės bendrovės (kooperatyvus) žemės ūkio kooperatinėmis bendrovėmis (kooperatyvais) pripažįsta valstybės įmonė Žemės ūkio duomenų centras ir išduoda pažymėjimą, bei vadovaudamasis Vyriausybės įgalios institucijos nustatyta tvarka, inicijuoja kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) atitikties Įstatymo 3¹ straipsnyje nurodytiems reikalavimams patikras. Pakeitimu numatomas efektyvesnis ir greitesnis kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) pripažinimas žemės ūkio kooperatinėmis bendrovėmis (kooperatyvais).

Įstatymo projektu numatoma kooperatinės bendrovės nariui turėti teisę įstatuose nustatyta tvarka perleisti jam priklausančią balsavimo teisę kitam asmeniui, su juo sudarant balsavimo teisės perleidimo sutartį, arba paprastos rašytinės formos įgaliojimu paskirti įgaliotinį, atstovausiantį jam narių susirinkime.

Įstatymo projektu siūloma panaikinti prievolę dividendams mokėti iki 10 procentų grynojo pelno bei nuostoliui dengti pirmiausia naudoti atsargos (rezervinį) kapitalą, taip pat apibrėžiama ne tik grynojo pelno skirstymas, bet ir nuostolių dengimo principai. Šiuo metu Įstatyme numatyta, kad dividendams mokėti gali būti skiriama iki 10 procentų grynojo pelno. Manome, kad skirstant dividendus pagal pajinį kapitalą, kiekviena kooperatinė bendrovė (kooperatyvas) turėtų savo įstatuose nusimatyti, kokia maksimali grynojo pelno dalis galėtų būti paskirstoma. Atsižvelgiant į kooperatinės bendrovės (kooperatyvo) strategiją ar kitas priežastis, turėtų būti sudaryta galimybė pačiai kooperatinei bendrovei (kooperatyvui) savo įstatuose nusimatyti didesnę ar mažesnę grynojo pelno paskirstymą nei dabar įtvirtinta Įstatyme. Šis pakeitimas yra būtinas ir proporcingas bei padės pasiekti Įstatymo projekte numatytus tikslus.

Taip pat įstatymą numatoma papildyti nuostatomis, kad narys gali balsuoti raštu, užpildydamas bendrąjį balsavimo biuletenį kooperatinės bendrovės (kooperatyvo) įstatuose numatyta tvarka, ir kooperatinės bendrovės (kooperatyvai) gali sudaryti galimybę nariams susirinkime dalyvauti ir balsuoti elektroninėmis ryšio priemonėmis užtikrinant informacijos saugumą. Įvertinant buvusias aplinkybes, kai dėl koronaviruso (COVID-19) plitimo grėsmės buvo ribojamas žmonių

judėjimas, siūloma supaprastinti visuotinio narių susirinkimo tvarką, sudarant galimybę kooperatyvo nariams balsuoti raštu, užpildant balsavimo biuletenį ar balsuoti elektroninėmis ryšio priemonėmis, todėl siekiant išvengti teisinių interpretacijų, siūloma įtvirtinti šiuos balsavimo būdus Įstatyme. Šiuo Įstatymo keitimu atsižvelgiama į socialinių partnerių pateiktas pastabas bei pasiūlymus, kadangi pastaruoju metu kai kurie kooperatyvai jau taiko tokią praktiką, tačiau notarai tai vertina nevienareikšmiškai, todėl manome, kad šios siūlomos nuostatos nėra perteklinės ir padės kooperatyvams spręsti praktikoje pasitaikančius netikslumus. Pažymėtina, kad Įstatymo projekte numatyta, jog Kooperatinė bendrovė gali sudaryti galimybę nariams susirinkime dalyvauti ir balsuoti elektroninėmis ryšio priemonėmis tik atviru balsavimu, išskyrus atvejus kai slaptą balsavimą numato šis Įstatymas.

Įstatymo projekte siūloma numatyti, kad valdybos narius ir jos pirmininką renka kooperatinės bendrovės narių susirinkimas ne ilgesnei kaip 4 metų kadencijai. Valdybos nariai ir pirmininkas savo veiklą pradeda pasibaigus juos išrinkusiam narių susirinkimui. Valdybos narys, valdybos pirmininkas arba visa valdyba gali būti atšaukti arba gali atsistatydinti įstatuose nustatyta tvarka kadencijai nepasibaigus. Manome, kad nuostata, jog valdybos nariai ir pirmininkas savo veiklą pradeda pasibaigus juos išrinkusiam narių susirinkimui, pagrįsta ir proporcinga siekiamiems tikslams, kadangi ši nuostata reikalinga kooperatinių bendrovių tinkamai vykdomai veiklai užtikrinti.

Įstatymo projekte siūloma numatyti, kad kooperatinės bendrovės (kooperatyvo) narių susirinkimas tvirtina audito įmonę, kai revizijos komisija (revizorius) nesudaroma ar finansinių ataskaitų auditas privalomas vadovaujantis Lietuvos Respublikos įmonių atskaitomybės įstatymu.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta.

Neigiamų Įstatymo projekto priėmimo pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai.

Priėmus Įstatymo projektą, poveikio korupcijai ir kriminogeninei situacijai nenumatoma.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai.

Priėmus Įstatymo projektą, jo įgyvendinimas neigiamos įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės.

Bus sudarytos sąlygos žemės ūkio veiklos subjektų derybinių galių stiprinimui ir konkurencingumo didinimui, naujų kooperatyvų steigimuisi ir kooperuotų narių skaičiaus didėjimui.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas strateginio lygmens planavimo dokumentams neprieštarauja.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios.

Numatoma pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugsėjo 11 d. nutarimą Nr. 970 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) įstatymo 3¹ straipsnį“ ir Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministro 2016 m. liepos 22 d. įsakymu Nr. 3D-435 patvirtintą Kooperatinių bendrovių (kooperatyvų) pripažinimo žemės ūkio kooperatinėmis bendrovėmis (kooperatyvais) tvarkos aprašą.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte nėra pateikiama naujų sąvokų ir jas įvardijančių terminų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus.

Teikiamas Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentų reikalavimus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti.

Priimtam Įstatymo projektui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais).

Priimtam Įstatymo projektui įgyvendinti valstybės biudžeto lėšų nereikės.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Rengiant Įstatymo projektą, specialistų vertinimų ir išvadų nėra gauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis.

Įstatymo projekto reikšminiai žodžiai: „kooperatyvas“, „kooperatinė bendrovė“, „fizinis asmuo“, „juridinis asmuo“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.